

ORTNAMNSSÄLLSKAPETS I UPPSALA ÅRSSKRIFT (2008)
Szerkesztők: MATS WAHLBERG – KATHARINA LEIBRING – STAFFAN NYSTRÖM
Ortnamnssällskapet i Uppsala, Uppsala, 2008. 115 lap

1. Az IVAR MODÉER által 1931-ben alapított svéd névtani folyóirat 2008-as kötete 11 tanulmányt és két megemlékező írást tartalmaz. A folyóirat ez évi számát Karl Inge Sandred tiszteletére ajánlották a szerzők.

2. **Tanulmányok.** – A folyóiratban szereplő 11 tanulmány nagy része helynévi témájú: LENNART ELMEVIK egy a Södermanland keleti részén fekvő falu, Trössla nevének eredetét kutatja. Tanulmányában egy 14. századi adatból indul ki, s arra a következtetésre jut, hogy a *Trössla* név régi izlandi eredetre tekinthet vissza (25–9). STAFFAN FRIDELL mindkét írásában egy-egy svéd falu nevének alakulásáról számol be. *Marstalla* (Svédország, Uppland) nevét közvetlenül az ósvéd **marstall* szóra vezeti vissza, mely rokon az óangol *meresteall* 'állóvíz' kifejezéssel. Ez utóbbi jelentése hűebben adja vissza a falu jelenkori képét, hiszen az áradások következtében gyakran alakul ki időszakos tó a közelében (37–42); *Möjbro* neve pedig feltételezése szerint viking kori hagyományokat rejt magában (43–51). Egy Mälaren-tó környéki fémdetektoros kutatás kapcsán MARTIN RUNDKVIST és PER VIKSTRAND ókeresztény eredetű helynevekre lettek figyelmesek (például *Sankt Olofsåker*); írásukban ezekről, valamint az ott talált leletekről számolnak be (65–78). Södermanland településneveit veszi számba SVANTE STRANDBERG. Megfigyelése szerint ezek a kis és fiatal települések főként átvett nevekkkel rendelkeznek, melyek között előfordul bibliai név (*Jeriko*), más országbeli terület neve (*Pommern*), de akár svéd városokhoz, palotákhoz kapcsolható név is (például *Torshälla*) (79–88). MATS WAHLBERG tanulmányában azt mutatja be, hogy az őskori ismeretek hogyan jelennek meg a helynevekben. Elemzésében érinti a vadászat és a csapdaállítás, az út- és a hídépítés, valamint a vaskfeldolgozás területeit (89–102).

A kötetben két tanulmány választotta témájául a személynevek vizsgálatát. EVA BRYLLA a svéd családnevekről ír, különös tekintettel a helyesírásra. Említést tesz a svéd névkészletre jellemző hagyományokról, mint például az *ä* hang írásbeli helyettesítése *e*-vel, vagy akár a *h* és *z* betűk díszítő funkciója (9–14). A másik személynévi témájú cikkben SONJA ENTZENBERG a Svédországban használatos írói ál- és művésznevek 1870–1920 közötti használatáról értekezik; ebben az időszakban tértek át az írók először az álnevek, majd a teljes nevek használatára (29–35). LENNART ELMEVIK másik írása az ostergötlandi síremléken található *uilinsPat* feliratot értelmezi a névtan segítségével. Különbőle magyarázatok léteznek: az egyik egy férfinévet sejt mögötte, míg egy másik az *akar* ige személyragos alakját. A szerző véleménye szerint az *uilin* férfinév, mely egy 'tehetséges a varázslásban' jelentésű melléknévből származik (22–4). KATHARINA LEIBRING egy összeírás alapján a századforduló környékén előforduló szarvasmarhaneveken kívül az olyan, itt előforduló tipikus névadási módokat is vizsgálja, mint például a férfinévből képzett női név vagy az átlagos női nevek különböző változatai (51–6). STAFFAN

NYSTRÖM egy 2008-as előadás írásos változatában egyéni környezetéből vett példákon keresztül jut általános névtani következtetésekre (57–64).

A kötet végén két megemlékezést olvashatunk. LENNART ELMEVIK Karl Inge Sandredre emlékezik életének rövid bemutatásával (103–6), STAFFAN NYSTRÖM pedig Nils-Gustaf Stahre munkásságát foglalja össze az elhunyt tiszteletére (107–10). A kötet a folyóirat munkatársainak bemutatásával és a szerzőknek szóló tudnivalók ismertetésével zárul.

KLEIN LAURA

ZUNAMEN/SURNAMES 3. (2008)
Zeitschrift für Namenforschung/Journal of Name Studies
Főszerkesztő: SILVIO BRENDLER
Baar-Verlag, Hamburg, 200 lap

1. A folyóirat az előző évekhez hasonlóan két füzetben jelent meg, és rovatai is a megszokottak: tanulmányok, kisebb közlemények, köszöntések és visszaemlékezések, ismertetések. A főszerkesztő, SILVIO BRENDLER bevezető írásaiban egyrészt a német családnévanyagot jelentősen gazdagító keleti nyelvekkel foglalkozó tanulmányokat ajánlja az olvasók figyelmébe (5–6), másrészt arra int, hogy a családnév (*Familienname*) és a vezetéknev (*Nachname*) terminus nem mindig helyettesítheti egymást; jó példa rá az izlandi névrendszer (l. alább).

2. A két kötetben található nyolc tanulmány többsége német nyelvű. Az egyetlen kivételt ALMA RAGUSKAITĖ (29–37) eredetileg litván nyelven íródott munkája jelenti, amelyet a folyóirat angol fordításban közöl. A szerző a legnagyobb litván városok 16–18. századi iratai alapján megállapítja, hogy a családnevek használata a különböző társadalmi rétegeknél különböző időben jelenik és szilárdul meg: először a nemességnél, utána a városi polgárságnál, legvégül a parasztságnál talál öröklődő családneveket a forrásokban. Szintén távoli vidékre kalauzol bennünket GUÐRÚN KVARAN, aki az izlandi vezetéknevek történetét és a törvényi szabályozás körüli vitákat követi nyomon a kezdetektől napjainkig (114–23). A tanulmány végkövetkeztetése az, hogy bár Izlandon még ma is az apai és az anyai nevek tradíciója a legerősebb, és a névtörvény legújabb változatának értelmében még mindig nem lehet fölvenni családnevet, a betelepülő külföldiek növekvő számának köszönhetően a családnevek száma mégis folyamatosan nő, így új névrendszer van születőben.

ANDREA BRENDLER egyik tanulmánya (8–28) a németbe bekerült olasz családneveket vizsgálja. Először a 12–13. században megindult németországi olasz bevándorlás történetét vázolja fel, majd szinkrón vizsgálattal állapítja meg, hogy az olasz nevek ma gyakran az eredeti írásmóddal és az eredetihez hasonló kiejtéssel használatosak a német környezetben, de nem ritka az írásforma németesedése és a hangsúlyozás megváltozása sem. A szerző másik írása (108–12) Benito Pérez Galdós „Tristana” című regényét vizsgálja névtani szempontból: a regényből idézett részletekkel igazolja, hogy a főhős, Tristana